

Секція: Економіка природокористування та сучасні проблеми охорони навколишнього середовища

Мейш А. В., к.е.н., доцент,
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, Україна

Ядуха С. Й., к.е.н., доцент,
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький, Україна

ПРОСТОРОВИЙ ТА СИСТЕМНИЙ ПІДХОДИ ІНВЕСТИЦІЙ У РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

У масштабах країни, регіону однією з важливих цілей інвестицій у раціональне природокористування є поліпшення умов життєдіяльності людини, їх відтворення, оскільки екологічний стан безпосередньо впливає на здоров'я людини, може викликати різні захворювання, негативні наслідки на її фізичний і моральний стан, працездатність [1, с.42].

Однією з особливостей інвестицій в раціональне використання природних ресурсів є просторовий підхід (у масштабах країни та регіону) щодо підтримки умов відтворення: засобів виробництва, предметів праці. Активна роль держави у регулюванні контролю і в здійсненні інвестицій у сфері, які забезпечують соціальний розвиток, призводить до високого рівня капіталовкладень в економічну інфраструктуру, наприклад, в енергетику, транспорт, зв'язок. Це також справедливо для практики регулювання та контролю інвестицій, насамперед, в раціональне використання природних ресурсів, оскільки це, у свою чергу, забезпечить економічний, соціальний та екологічний ефект.

Особливості і результативність інвестицій у раціональне природокористування по конкретних регіонах, містах, підприємствах, тобто за

всіма рівнями організації та управління, визначаються за напрямками, наведеними на рис. 1.1.

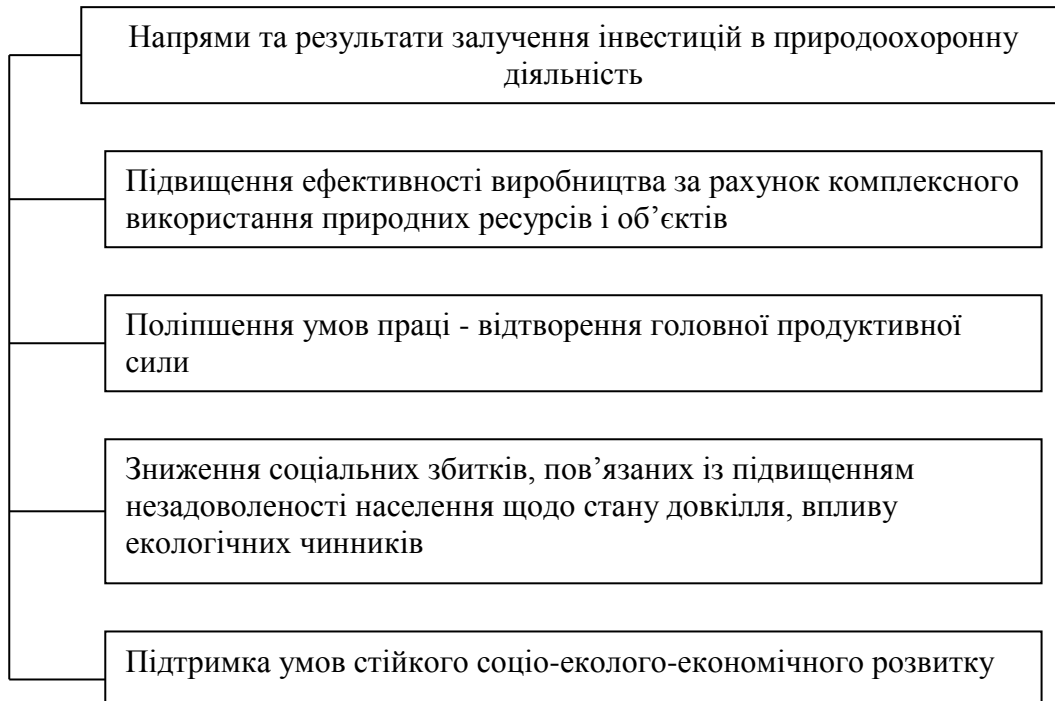

Рис 1.1. Характеристика напрямів та результативності інвестицій у раціональне використання природних ресурсів

Цілі інвестицій в раціональне використання природних ресурсів (рис.1.2) мають такі особливості за функціями, які є загальними для всіх природокористувачів, а саме:

- раціональне використання ресурсів природи з урахуванням потреб природокористувачів;
- розвиток і вдосконалення соціо-економічних умов життєдіяльності людини;
- поліпшення якості і властивостей екосистеми;
- попередження та зниження екологічних ризиків і пов'язаних з ними соціальних, економічних ризиків самого підприємства-природокористувача;
- зниження ризиків контрагентів, тобто ризиків, які обумовлені спільним використанням природних ресурсів і об'єктів;

зниження ризиків, пов'язаних з недостатнім розвитком організаційно-економічного механізму природокористування.

Рис. 1.2. Основні параметри, принципова схема залучення інвестицій у раціональне використання природних ресурсів

В інвестиції раціонального використання природних ресурсів може бути залучена велика кількість природокористувачів, оскільки в результатах цього процесу зацікавлено все людство. Ці інвестиції на відміну від інших форм інвестицій можуть швидше поєднати ресурси незалежно від форми власності.

Важливим з точки зору методології визначення ефективності екологічних інвестицій є питання щодо виявлення пріоритетності зниження системного ризику, який виникає за будь-якого інвестування, тому необхідно звернути увагу на класифікацію інвестицій.

Аналіз наукових праць свідчить, що в сучасних науково-методичних розробках відсутній системний підхід до класифікації інвестицій у природоохоронну діяльність. Існуюча класифікація інвестицій в економічній літературі мало адаптована до проблем раціонального природокористування. Як правило, в навчальній та науковій літературі розглядаються фінансові інвестиції [1, 42] та окремі форми організації природоохоронних інвестицій [3, 103], але відсутність взаємозв'язку різних напрямків інвестування природоохоронної діяльності не дозволяє здійснювати ефективну інвестиційну діяльність на практиці.

Запропонована класифікація дозволяє, враховуючи ознаки по вертикалі (зверху-вниз), отримати достатньо повну характеристику інвестицій природоохоронного призначення (табл. 1.1)

З точки зору форми, інвестиції природоохоронного призначення можуть бути віднесені до однієї з чотирьох груп: виробничих, фінансових, інтелектуальних та інших реальних активів.

Виробничі природоохоронні інвестиції виступають у двох основних видах: вкладення у розвиток власної діяльності – відтворювальні інвестиції - та розвиток інших підприємств, фірм, господарюючих суб'єктів. Виробничі природоохоронні інвестиції є найбільш поширеною формою в ринковій економіці.

Таблиця 1.1

Класифікація інвестицій природоохоронного призначення

Ознаки класифікації	Характеристика інвестицій
1. Форма інвестування	Виробничі Фінансові Інтелектуальні Інші
2. Функціональне призначення	Використання природних ресурсів та об'єктів Відтворення природних ресурсів Охорона природних об'єктів
3. Об'єкти застосування	Промислова сфера Непромислова сфера
4. Напрями вкладення	Створення нових природоохоронних об'єктів Реконструкція діючих природоохоронних об'єктів Розробка нових і модернізація діючих технологій
5. Цілі застосування	Охорона та раціональне використання водних ресурсів Охорона повітряного басейну Охорона та раціональне використання ресурсів надр, ґрунту, лісів та ін.
6. Інвестиційний період	Довгострокові (більше 8 років) Середньострокові (3-8 років) Короткострокові (до 3-х років)
7. Склад	Початкові інвестиції Екстенсивні інвестиції Реінвестиції
8. Джерела фінансування	Міжнародні Регіональні бюджети Обласні бюджети Кошти природокористувачів Інші
9. Результати	Прибуткові: економічний, соціально-економічний ефекти Безприбуткові: екологічний та соціальний ефекти
10. Рівень важливості та актуальності	Екологізація підприємства, виробничої діяльності Соціально-екологічні проблеми в екосистемах Регіональні екологічні проблеми

До складу фінансових інвестицій входять цінні папери, що виражають відносини співволодіння (пайові цінні папери), цінні папери, які опосередковують кредитні відносини (боргові цінні папери), похідні фондові інструменти.

В даний час особливу роль набувають інноваційні проекти, пов'язані з екологічно важливими технологіями, які забезпечують розвиток екологічно чистих виробництв.

Природоохоронні інвестиції за своїми функціональними особливостями мають такі цільові призначення: задоволення потреб у природних ресурсах; удосконалення підтримки процесу екологічної рівноваги в екосистемі; збереження стійкого розвитку екосистеми.

Об'єктами вкладення інвестицій природоохоронної спрямованості є промислова сфера – основний споживач ресурсів і одночасно джерело забруднення навколишнього середовища - і непромислова сфера (благоустрій міст, рекреаційних зон та ін.).

За напрямками використання до природоохоронних інвестицій відносяться витрати на:

створення нових і реконструкцію існуючих основних фондів, що скорочують або запобігають негативному впливу господарської діяльності на навколишнє природне середовище;

модифікацію технології виробництва, яке здійснюється виключно з метою зниження або повної ліквідації його негативного впливу на навколишнє середовище;

модифікацію технології виробництва в частині, що забезпечує досягнення природоохоронних цілей.

Література:

1. Берешко П.О. Фінансові інвестиції / П.О. Берешко – К.: Економіка, 2015. – 349с.
2. Гуткевич С.О. Вплив соціо-екологічних чинників на трудоресурсний потенціал /С.О.Гуткевич, В.О.Аніщенко // Економіка і управління. – 2016.-№2. – С. 39-49.
3. Кашенко О.Л. Фінансово-економічні основи природокористування / О.Л.Кашенко. – К., 2001. – 419с.